İSİM HATASINDAN TASARIM HATASINA: AB'NİN BALKANLAR'DA KARŞILAŞABİLECEĞİ OLASI ÇIKMAZ

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2018 / 8

20.03.2018

Avrupa Birliği Komisyonu, Şubat 2018'de Batı Balkanlar ile AB katılımının güçlendirilmesi ve güvenilir bir genişleme perspektifi başlığı altında bir strateji benimsemiştir. Bahsi geçen strateji bu genişlemeyi; AB Komisyon Başkanı Jean-Claude Junckerin Eylül 2017'deki ABye Sesleniş (State of the Union address) konuşmasında belirlediği 2025 yılına kadar AB'yi güçlendirmeye yönelik olan daha büyük stratejinin bir kısmı olarak ele almakta ve bu genişlemeyi AB'nin güvenliği, ekonomik büyümesi ve nüfuzuna ve vatandaşını koruma becerisine yatırım olarak nitelendirmektedir. Juncker bahsi geçen konuşmasında birçok kez Birliğin daha büyük olabilmesinden önce daha güçlü ve sağlam olması gerektiğini tekrarlamıştır. Bu bağlamda, AB Bakanlar Konseyi'nde nitelikli çoğunluk oyu kullanımının 27 üyeli Avrupa Birliğinde gerekli kararların alınmasını sağlayacak önemli bir araç olarak önermiş ve 2018'in üçüncü çeyreğinde nitelikli çoğunluk oyu kullanımının daha fazla geliştirilmesini tavsiye etmiştir. Ayrıca, yeni üye devletlerin, zamanı geldiğinde, diğer Batı Balkan adaylarının katılımını engelleyecek bir konumda bulunmamasını sağlamak için özel düzenlemelerin ve geri dönülmez taahhütlerin yerine getirilmesi gerektiğini de öne sürmüştür.[1]

Geçen yıldan bu yana, Batının ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin Balkan bölgesini -isminden başlayarak- ontolojik olarak dönüştürmeye yönelik ortak çabalarına dikkat çekmeye gayret gösterdik. Bu çabalara göre Balkan bölgesi üç alt bölgeye ayrılmaktadır. AB üyesi oldukları için Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan, bu yanlış sınıflandırmaya göre artık Balkanların bir parçası değillerdir. Öte yandan Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Arnavutluk ve Makedonya sözde "Batı Balkanlar" alt bölgesini oluşturmaktadır. Türkiye ise tek başına (?) "Doğu Balkanlar" bölgesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Batı Balkanlar teriminin süreçte uzun süredir var olmasına rağmen, tarihsel bir terim olarak düşünülemeyeceği bir kez daha belirtilmelidir. Kanımızca bu, 1990'ların başlarında Avrupa Birliği tarafından ayrımcı bir siyasi hedefe hizmet etmek için oluşturulan yapay bir terimdir. Görünüşe göre, bu terim, oluşturulduğu zamanda çeşitli amaçlara

hizmet etmekteydi. Bu terim öncelikle Brüksel'deki politika belirleyenlerin Türkiye'yi genişleme sürecinden daha fazla dışlamalarına olanak sağladı. Süreç açıkça böyle bir dışlanma için tasarlanmamış olsa bile, bu Türkiye'nin Balkan ülkelerinin geri kalanından kesinlikle tamamen ayrılması anlamına gelmektedir. İkinci olarak, Batı Balkanlar terimi, Brüksel'in AB dışındaki Balkan ülkelerine odaklanarak öncelik vermesine ve bunlara yaklaşmasına olanak sağladı. Üçüncüsü, Brüksel'de Balkanlar terimine inancını kaybetmiş bazı politika yapıcılarının bölgede demokratikleşme sürecine yeni bir sayfa açarak başlamasına olanak sağladı. Bu, coğrafi ve tarihsel olarak Balkanların önemli bir parçası olan Türkiye gibi bir ülkeyi genişlemeden zihinsel olarak dışlanmalarına rağmen bir dereceye kadar, bu politika belirleyicilerinin Balkanizasyon kavramını geride bırakmalarına izin verdi. Bu yaklaşım kanımızca; Türkiye'nin yüzlerce yıllık bir geçmiş birikimini ve AB tarafından kolayca kullanılabilecek olan bölgedeki deneyimlerini, Türkiye'yi -AB lehine- bölgesel denkleme dahil etmek suretiyle, bir kenara bırakmıştır.

AB'nin yukarıda sözü edilen stratejisi, Batı Balkan ülkelerinin Avrupa yollarını açıklarken, Karadağ ve Sırbistan'ı süreçteki mevcut önde gelenler olarak tanımlamaktadır.[2] Arnavutluk ve AB'nin önyargılı terminolojisinde "eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti", "Avrupa yolunda önemli ilerleme kaydeden" ülkeler olarak adlandırılmaktadır ve komisyon, yerine getirilmiş koşullar temelinde, bu ülkeler için katılım müzakerelerinin açılmasına yönelik öneriler hazırlamaya hazırdır. Bosna-Hersek'e gelince; strateji Komisyonun, Anketine kapsamlı ve eksiksiz cevaplar aldıktan sonra Bosna-Hersek'in üyelik başvurusu hakkında bir Görüş hazırlamaya başlanacağı olarak açıklamıştır. Ayrıca, sürekli çaba ve katılımla Bosna-Hersek'in katılım için aday olabileceğini vurgulamaktadır. Kosova ile ilgili olarak, strateji belirsiz bir şekilde Kosova'nın İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın uygulanması yoluyla sürdürülebilir bir ilerleme için bir fırsata sahip olduğunu ve objektif şartlar elverdiğinde Avrupa yolunda ilerlemesine olanak verdiğini belirtmektedir. Ayrıca, Kosova'nın Sırbistan ile kesin bir normalleşme anlaşmasından büyük ölçüde faydalanacağını da açıkça vurgulamaktadır. Strateji, bu ülkelerin potansiyel olarak 2025 perspektifinde üyelik için hazır olabileceğini düşünmektedir. Stratejiye göre, 2025 perspektifi Sırbistan ve Karadağ için özellikle geçerlidir.

Yakın bir zamanda Avrupa-merkezli internet gazetesi EUrobserver; AB dışişleri bakanlarının 15 Şubat'ta Sofya'da yaptıkları toplantıda, AB yönetiminin bölgedeki ilk stratejisini tartıştığı bildirmiş ve bize göre hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde Batı Balkanların entegrasyonu konusundaki şartlar ve zaman çizelgesi konusunda fikir birliği sağlayamamışlardır.[3] Söz konusu raporda, Macaristan Dışişleri Bakanı Peter Szijjarto'nun toplantıda, Sırbistan ve Karadağ'ın 2022 yılında kabul edilmesi gerektiğini savunarak, "çok geç" olarak adlandırdığı 2025 hedefi ile "çok fazla hayal kırıklığına uğradığını" söylemiştir. Ayrıca ilginç bir şekilde, Dışişleri Bakanı Szijjarto ABD'nin Batı Balkanlar stratejisine sahip olduğu, Rusya'nın Batı Balkanlar stratejisine sahip olduğu, Türkiye'nin Batı Balkanlar stratejisine sahip olduğu açıktır; son derece yavaş olan sadece Avrupa Birliğidir" demiştir. Öte yandan, Slovenya ve Hırvatistan gibi diğer AB üyelerinden bazıları uzun zamandır devam eden sınır anlaşmazlıklarını Sırbistan ile çözmeye uğraşmışlardır. Slovenya Dışişleri Bakanı Karl Erjavec, 2025'in bile "gerçekçi olmadığını" söylemiştir. Dışişleri Bakanı Erjavec ayrıca Slovenya ile Hırvatistan arasındaki sınıra ilişkin bir çözüm bulmak için Slovenya'nın Hırvat tarafıyla 20 yıl süren bir diyaloğu olduğu

görüşünü de dile getirmiştir. Bakan aynı şekilde Hırvatistan ve Sırbistan ile, 26 yıl da Bosna-Hersek ve Karadağ ile yine aynı sürecin sürdürüldüğünü belirtmiştir. Kendisi ayrıca bence bu durumu 2025'te beklemek mümkün değil, ve bu, AB genişlemesi ve Batı Balkanlar için büyük bir sorun olabilir demiştir. Bu çelişkili görüşlere ek olarak, beş AB ülkesi hala Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaktadır. Bunların dışında Yunanistan, iyi bilindiği gibi, hala hararetli bir şekilde Makedonya'nın ismine karşı çıkmakta ve bu konuda sürekli olarak bu ülkeyle çatışmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, AB liderlerinin resmen Mayıs ayında Sofya, Bulgaristan'daki özel zirvede AB'nin stratejisini resmen onaylamaları beklendiği raporlarda belirtilmektedir. Bu bağlamda 1 Mart'ta Sofya'da Batı Balkanlar liderlerinin zirvesine ortak ev sahipliği yaptıktan sonra konuşan AB Komisyon Başkanı Jean-Claude Juncker, Batı Balkan ülkelerinin yerinin AB olduğuna daha da ikna olarak Brüksel'e döneceğini söylemiştir. 2025 yılında Batı Balkan ülkelerinin AB üyesi olma olasılığını yinelemiş, ancak raporlara göre kimseyi kırmak istemediğini de eklemiş, ancak bu aşamada ülkelerin hiçbirinin bunu yapma şartlarını yerine getirmediğini söylemiştir.[4] Ayrıca, Mayıs 2018'de Sofya'da bir AB-Batı Balkanlar zirvesi olacağını ve ana konunun bölge ülkelerinin AB'ye katılımı değil, göç meseleleri ve bölgenin ekonomik durumu olacağını belirtmiştir.

Zaman bize AB'nin Balkanlar'da bir çıkmaz sokağa kısılı kalmadan çözüm yollarını bulmak için başarılı olup olmayacağını gösterecektir. Türkiyeyi dışlamak yerine Balkanlar'da Türkiye ile işbirliğinin devam ettirilmesinin, AB'nin bölgede başarılı olması için gerçekçi ve pragmatik bir yol olduğunun da altı çizilmelidir.

[1] Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions (European Commission, 02 Haziran 2018), COM(2018) 65 final, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf.

[2] Teoman Ertuğrul Tulun, A Misnomer: Western Balkans., *Center for Eurasian Studies (AVİM)*, Analysis, 2017, sayı 24 (07 Ekim 2017), http://avim.org.tr/en/Analiz/A-MISNOMER-WESTERN-BALKANS.

[3] Eszter Zalan, EU divided over Western Balkan enlargement, *EU Observer*, 15 Şubat 2018.

[4] Juncker at Sofia meeting: Even more convinced place of Western Balkans is in EU, *The Sofia Globe*, 03 Ekim 2018, https://sofiaglobe.com/2018/03/01/juncker-at-sofia-meeting-even-more-convinced-place-of-western-balkans-is-in-eu1/.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "İSİM HATASINDAN TASARIM HATASINA: AB'NİN BALKANLAR'DA KARŞILAŞABİLECEĞİ OLASI ÇIKMAZ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 8. Mart 20. Erişim Kasım 15, 2026. https://avimbulten.org/tr/Analiz/ISIM-HATASINDAN-TASARIM-HATASINA-AB-NIN-BALKANLAR-DA-KARSILASABILECEGI-OLASI-CIKMAZ

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır